

TANKRED DORST

DE BOCHT

Een Farce

(Die Kurve)

Nederlands van Tom Kleijn

PERSONEN

ANTON
RUDOLF
KRIJGMANS

Copyright Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1978
Copyright Nederlandse vertaling Tom Kleijn 1995

(Voor een steil oplopende rotswand vol spleten een kleine, bescheiden maar behaaglijke hut; bloemen, een tuintje, misschien ook wat blauwe Biedermeier kerstboomballen. Niet ver van het hutje een ruimte met een laag hek eromheen, waarin kruizen staan en grafheuvels. Op een bank zitten Rudolf en Anton. Rudolf is bezig aan een kruis te snijden. Anton leert mompelend iets uit zijn notitieboekje van buiten.)

RUDOLF *(maakt zijn wijsvinger nat en steekt hem, om de windrichting te bepalen, omhoog).*

Thermische stijgwinden.

ANTON *(kijkt op uit zijn lectuur).*

Wat zeg je?

RUDOLF

Thermische stijgwinden.

ANTON

Verschrikkelijk.

RUDOLF *(kijkt onderzoekend naar de hemel).*

Een wolkenloze, stralend zonnige hemel.

ANTON *(kijkt ook omhoog).*

Maar daarachter komt een onweer aanzetten.

RUDOLF

Een enkel wolkje. Dat lost boven de bergkam op, zo tegen de middag.

ANTON

Tegen de middag!

RUDOLF

Wanneer de zon precies in het zuiden staat.

ANTON

Verschrikkelijk.

RUDOLF

Het blijft maar zomeren. Strandweer, vakantieweer -- uitstapjesweer.

ANTON

Verschrikkelijk. Hou op.

RUDOLF

Alles dik voor elkaar. Optimale constellatie voor cabriolets.

ANTON

Het verbaast me, dat je zo gevoelloos bent.

RUDOLF

Maak ik soms het weer? Het onbewolkte weer? Het uitstapjesweer? De warme valwind? De wolk die oplost? De zon precies in het zuiden - heb ik dat allemaal op de wereld gezet?

ANTON

Alsjeblieft, zeg in ieder geval niet: het onbewolkte weer.

RUDOLF

Zo heet dat in het weerbericht.

ANTON

En jij praat dat gedachtenloos na.

RUDOLF

Ik heb geen tijd om daar dagenlang over te piekeren, zoals jij.

ANTON (*gekwetst*)

Broertje!

RUDOLF

Maar ik heb ook niet gestudeerd.

ANTON

Hoe vaak heb ik jou al proberen duidelijk te maken, dat dat er niets toe doet.

RUDOLF

Ik praat zoals ik gebekt ben, begrijp je? -- Mooi weer -- is het dan niet mooi? Moordweer is het! En waar ik goed in ben, zondagsjochie, dat weet ik ook zonder jou, begrijp je?

ANTON

Ieder doet het zijne, -- wie zou er nu kunnen zeggen: dit is meer waard, of dat.

RUDOLF

Wat ik doe, daar kan een mens van leven. Daar kan ook een gezin van leven, of niet?

ANTON

Wil je mij alweer verwijten, dat ik mij niet nuttig maak?

RUDOLF

Heb jij je ooit wel eens echt in je handen gespuugd -- zo?

ANTON

Wanneer ik naar jou kijk, dan zou ik willen, dat ik net zo onbekommerd als jij zou kunnen werken.

RUDOLF

Bloemen planten achter het hekje!

ANTON

Jij weet heel goed, dat we die bloemen nodig hebben.

RUDOLF

En de rest van de dag hier in het gras liggen! --

ANTON

Dat is niet eerlijk, Rudolf. Jij weet heel goed, dat ik net zoveel werk verzet als jij.
Hier -- als je het wilt zien ...

(Hij laat hem manuscripten zien.)

RUDOLF

Wat is dat?

ANTON

De toespraak.

RUDOLF

De oude?

ANTON (leest)

"Opnieuw is het geschied. Opnieuw komen we tezamen ..."

RUDOLF

Altijd hetzelfde. Zo langzamerhand ken ik het van buiten, alleen al omdat ik het zo vaak heb gehoord.

ANTON

Wat kun jij slecht luisteren! Zes keer heb ik tot nu toe de tekst veranderd, zes keer voor vierentwintig gevallen.

RUDOLF

Het begin is in ieder geval steeds hetzelfde.

ANTON

Natuurlijk. Er gebeurt toch ook steeds hetzelfde. Maar het zijn steeds wel andere mensen, ongelukkige schepsels. Daar begint voor mij het probleem. En jij merkt het verschil niet eens op.

RUDOLF

Je ziet dus in, dat jouw werk zich niet loont.

ANTON

Zoiets loont zich om wille van zichzelf. Kun jij dat begrijpen? -- Ik heb nu een nieuw thema.

RUDOLF (*ongeïnteresseerd*)

O ja?

ANTON

Een groots thema: over het onafwendbare.

RUDOLF

Altijd raak.

ANTON

Ik stel mij voor: het beste bij een mens, wiens denken nog helemaal op zichzelf was gericht, die nog aan zijn carrière dacht, aan een villa aan het Comomeer, aan uitbreiding van het aandelenkapitaal, aan mannelijke erfgenamen -- ik heb dat erin verwerkt.

RUDOLF

Hopelijk word je niet teleurgesteld.

ANTON

Ik verander liever niets in het concept.

RUDOLF

Hoor je iets?

ANTON (*luistert*)

Jij wel?

RUDOLF (*luistert*)

Grote bak. Diesel.

ANTON

Dat jij zoiets kunt horen!

RUDOLF (*kijkt omhoog*)

Komt zo meteen om de rots heen tevoorschijn.

ANTON

Nu hoor ik het ook.

RUDOLF

Een autobus.

ANTON (*ontdaan*)

Mijn God!

RUDOLF

Vette zaken.

(Ze staren ademloos naar boven, volgen met hun blik de weg van het rijdende geluid: men hoort een autobus, die zich langzaam over de haarspeldbochten van de berg naar boven sleept.)

RUDOLF

Nu!

ANTON

Dertig mensen, dertig mensen, dertig mensen.

RUDOLF (*schat koelbloedig*)

Helemaal vol. Minstens vijftig.

ANTON

Lieve God! Vijftig mensen, vrolijke vakantiegangers, verliefden, kinderen, jonge echtparen, moeders ...

(*Het lawaai verwijdert zich, houdt op.*)

RUDOLF

Vorbij.

ANTON (*uitgeput*)

Mijn voorhoofd -- koud. Zweetdruppels.

RUDOLF

Die hebben geluk gehad. De zon staat ook nog niet helemaal in het zuiden.

ANTON (*losbarstend*)

Geluk gehad! Waarom doen ze er niets tegen! Dat gaat zo niet langer! Ik verdraag het niet! De geestelijke druk -- ik ben er ziek van.

RUDOLF

Maar wij doen er toch wat tegen.

ANTON (*gretig, om het antwoord te horen*)

Doen wij er wat tegen?

RUDOLF

Jouw verzoekschriften aan het Ministerie voor Verkeer.

ANTON (*praat hem mechanisch na*)

De verzoekschriften aan het Ministerie van Verkeer.

RUDOLF

Vierentwintig.

ANTON

Vierentwintig -- iedere keer, als het was gebeurd. Maar er verandert niets. Ze luisteren niet naar ons.

RUDOLF

Ik geloof nog altijd, dat ze er op een dag wat aan gaan doen.

ANTON

Op een dag! Iedere dag is kostbaar, vooral nu, met de warme valwind, de zinderende zomerhitte, de zon precies in het zuiden ...

RUDOLF

Meneer de Referendaris kan zich dat niet zo precies voorstellen. -- Wanneer hij zo aan zijn bureau zit, schuiframen, airconditioning, leuke secretaresse, dan weet je ook niet, hoe het hier is. Hier.

ANTON

Meneer de Referendaris Dr. Krijgmans kan zich dat niet voorstellen. En waarom niet? Omdat ik de gebeurtenis niet juist heb beschreven, niet dramatisch genoeg. Daar zit hij aan zijn bureau en neemt het gewoon ter kennis, Meneer de Referendaris Dr. Krijgmans. Dossier, bocht. Hongersnood in India, paraaf, klaar. Mijngeluk in België, paraaf klaar. Jeugdcriminaliteit ...

RUDOLF

Dat heeft niets met verkeer te maken.

ANTON

Wij hebben daar allemaal mee te maken. Maar Meneer de Referendaris Dr. Krijgmans zit op zijn stoel en denkt er niet aan, omdat ik het verschrikkelijke slecht heb beschreven.

RUDOLF (*kalmerend*)

Nou, nou. -- Weet je, wat ik geloof? Ik geloof, dat Meneer de Referendaris de verzoekschriften helemaal niet doorgeeft: paraaf, archief. Zo eentje is dat, daar zie ik hem toe in staat, zoals ik hem ken.

ANTON (*hopend op bemoedigende woorden*)

Denk je?

RUDOLF

Vast en zeker. Hoe meer ik erover nadenk. Verdomd ja, Meneer de Referendaris Krijgmans, dat is er zo een. Kijkt niet naar rechts en niet naar links, alleen maar naar boven, en op een dag is hij Minister geworden, -- sakkerloot. Die ken ik.

ANTON

Dat zeg je, om mij gerust te stellen.

RUDOLF

Het is zo -- zoals ik die ken.

ANTON

Maar je kent hem helemaal niet.

RUDOLF

Nee.

ANTON

Nou dan.

RUDOLF

Maar zo iemand ken je toch.

ANTON

Jij begrijpt niets. Jij wilt niet begrijpen, dat wij medeschuldig zijn.

RUDOLF

Nou, dan een nieuw verzoekschrift.

ANTON

Ja, ik zal schrijven: hartstochtelijk, verwijtend. Meneer de Referendaris Dr. Krijgmans, schrijf ik, ik ken u niet, maar ik weet, dat u een mens bent en dat, waarheen u ook vlucht, welke positie u ook zult bereiken, u de verantwoordelijkheid niet uit de weg kunt gaan. De weg, dat weet u, moet verbreed worden. Stelt u zich voor, hoe een auto daar naar boven rijdt, in de middagzon, je krijgt een merkwaardig zwaar hoofd door de warme wind, maar de bergen zijn helder, als van glas, en de meneer in de auto, stelt u zich voor, trommelt met zijn vingers op het stuur. Wat een dag, wat een genoeg om te leven, Meneer de Referendaris Dr. Krijgmans. Stelt u zich dat voor ...

RUDOLF (*onderbreekt hem*)

Een personenauto!

ANTON (*trekt van schrik zijn hoofd tussen de schouders*)

Zie je hem?

RUDOLF

Nog niet. -- Nu is hij achter de rots, in de voorlaatste bocht. -- Ik zie hem!

ANTON

Hoeveel zitten erin?

RUDOLF

Eentje, geloof ik.

ANTON

Maar één -- God zij dank!

RUDOLF

En verdomd nonchalant, -- veel te snel.

ANTON (*zonder naar boven te kijken*)

Steeds weer wordt er toch gewaarschuwd: langzaam rijden, langzaam, langzaam, langzaam.

RUDOLF (*toekijkend*)

Het korte rechte stuk -- duifblauwe carrosserie, witte banden, mooi! Met antenne.

(*Lawaai; overschakelen.*)

Hij schakelt in de derde versnelling!

ANTON

Gaat hem niet snel genoeg! Wil indruk maken, de idioot! Daar moet een ongeluk van komen! Dat kan niet goed gaan! Verdiende loon! Helemaal zijn verdiende loon!

(schreeuwt)

Eigen schuld!

RUDOLF

De laatste bocht! -- -- Opgelet!